

Pojednostavljeno, stihovi se mogu svesti na osnovnu formulu: ne zna se nešto, ali se zna od nečega stvarati ništa. Ova figura konstrukcije, jer o figuri je reč, kao što je rečeno, duboko je utemeljena u tradiciju, ne samo evropske već i domaće književnosti. Najbliži i najbolji primer ove vrste nalazimo, tako, u ranoj prozi Miloša Crnjanskog, koja je, inače, nedovoljno ispitana u smislu njene humorističke i satiričke orijentacije. U pripovesti *Sveta Vojvodina* nalazimo ovakav primer kojim je okarakterisan jedan od književnih likova: »Nije znala pitagorin zakon, nije znala da postoji Australija, nije znala kako to lađa ide tako, a da je ne vuku, do Beograda, ona je znala samo suniti, kad bi Ružić pružao pod balkonom svoje ruke cveću, zvezdama, Juliji i tako lepo uzdisao ah... ah...« Ili, u istoj pripovesti, a povodom istog lika: »Nije znala gde je Venecija i Kipar, ali u njenim velikim plavim očima, venčanim sa dubokim modrim kolutovima ostao je bio mrak, i strah, i prigušen krik, kada je gledala kako Otelo pali i gasi sveću, a Desdemona leži i smeši se bleđa u snu« (M. Crnjanski: *Proza*, Beograd, 1966, str. 95, 96). U ovom primeru figura »nije A već B«, kombinovana je još i s ponavljanjem. Ne može se, dakako, u svim primerima govoriti o svesnom ugledanju, odnosno o uticaju, već o asimilaciji, manje ili više nesvesnom procesu prihvatanja postupa, odnosno konstrukcijskih figura u građenju satiričnog teksta.

U celini posmatrano, ovo je zbirka satiričnih pesama napisanih s ciljem da se nečemu naruga, nešto ismeje, naruži, razori. Otuda, tvrditi kao satira nije duboka, misaona, znači biti u nesporazumu sa sopstvenim razumevanjem ovoga žanra. Jedan manji broj pesama u ovoj zbirci, koje karakteriše samornija, crnohumorna osnova i tematika opštijeg karaktera (npr. ljudska glupost), verovatno će ostati i trajniji.

Na pitanje postavljeno na početku, sada se može ukratko odgovoriti. *Boca pod pritiskom* je zbirka pesama koje se u građenju satiričnog izraza oslanjanju na postupke asimilirane iz tradicije, a koji, kao u primeru upotrebe rime u songovima, zvuče pomalo arhaično. U nekim pesmama satirični postupak je građen ne na temelju ponavljanja neke životne situacije s akcentom na njenom komičnom razrešenju, već na osnovu drugog literarnog teksta satirične, odnosno aforističke orijentacije. Orijeantacija na formu songa i pomenuti tip komunikacije s drugim humorističko-aforističkim tekstovima su i najzanimljivije osobenosti u smislu žanrovskih karakteristika i njihovih relacija prema vremenu u kojem je ova zbirka pesama nastala.

FRANCE PIBERNIK: »ODJEK«,

Slovenska matica, Ljubljana 1981.
Piše: Denis Poniž

Pibernikova knjiga »pesma u prozi« (taj podnaslov joj je dao sam autor) u slovenački pesnički prostor uvodi poseban tip »ruralne« poezije. Ako smo dosad mogli pre svega da govorimo o idiličnoj poeziji, čiji koreni dosežu do vremena razvijenog realizma, iako se ona očuvala i u međuratnoj poeziji, kao i u posleratnoj slovenačkoj poeziji, ipak moramo konstatovati da Pibernikova poezija istupa iz poznatih odnosa i da sledi onu sliku desakralizovanog seljaštva koju je već Kocbek ocrtao svojom *Zemljom*. Kod Pibernika se pesme grade iz drugih ishodišta: njihov mit i mistika su redukovane, ali ostaje analitičko razotkrivanje reči: poezija nije »slika«, ne liči na više ili manje oštro ocrtane pejzaže i seljačke prizore; ona je pre razgovor sa »seljačkim stvarima i poslovima«, i to razgovor posebne vrste: ona izlaže ono što je vezano za reči, što mogu da izraze reči postavljene u nove međusobne odnose. Zato je tok tih reči povremeno jednostavan, prost, linearan, drugi put postaje zapleten, tajanstven, reči pobijaju jedna drugu, pokrivaju se. Za većinu pesama je karakteristično da im je struktura neprozirna, ponekad čak enigmatska: čitanje tih pesama je čitanje koje traži, kojem se treba posvetiti i sasvim predati. Kao celine, pesme se iskazuju u izuzetno kultiviranom, istančanom i izbrušenom obliku, dok Pibernik postiže najpotpunije efekte i prilive upravo tamo gde govori prividno najmanje raskošno. Zanimljivo je to da nas knjiga *Odjek* vraća onom shvatanju poezije koje ne pokušava da po svaku cenu izloži osećanja niti trenutna stanja pesnika, nego govori s određene udaljenosti, govori kroz vreme koje stoji između osećajnih senzacija i njihovih odgovora, odjeka, odslikavanja na čistom, znakovnom polju.

Pesme u prozi, ti »međuoblici«, karakteristične su za period simbolizma i dekadencije, dakle, za period kojim nisu vladale čvrsto usidrene vrednosti, nego se svet iskazivao najpre kao rastrgan, višeznačni tok svesti. Upravo zbog toga Pibernikove pesme prate te trenutke, utkane su u njih, ponekad im je jezik sasvim otrgnut od one nužno potrebne redundantnosti koja ovladava i poetski jezik i poetske tekstove. Drugi put su one, opet, raskošne freske pune boja, mirisa i oblika, pred kojima stojimo kao pred omamljujućom, ne sasvim dostižnom slikom. Iz te dvojnosti, verovatno, proističe i neobičan sklad zbirke, u kojoj su reči postavljene tako odmereno i brižno. Ipak, zbirka *Odjek* govori još o nečem: ona je razgovor sa samim stvaranjem, sačinjavanjem pesama, oblikovanjem jezičkog materijala. U tu zbirku nisu položene nikakve kanonske vrednosti, nikakva stalnost koja svojom okoštalošću i stičnošću obogaljuje deo savremene slovenačke lirike, nego samo čisto dvoumljenje i čisto otkrivanje nepoznatog i nepredvidljivog, koje iz inertne i neorganizovane mase reči može da izluči i odabere ono što nam progovara čistim i jasnim govorom poezije. S te strane nam se Pibernikova knjiga pokazuje u posebnom svetlu: kao pesnički organizam koji je svestan svojih moći, moći svojih reči i njihovog značaja koji dolazi do izražaja kad one uspevaju da progovore punim i otkrivenim glasom, ali i kao knjiga pesama koja prihvata misao o svojoj prolaznosti, krhkosti i nestalnosti u koju su pesme položene i kojom su osuđeni. Upravo ta nedorečenost i nestalnost, koja danas obuhvata poeziju u celini, koja obuhvata sve pisane poruke s estetskim usmerenjem, položena je i u Pibernikovu zbirku. U njoj se, na određen, »ruralni« način događa to osveščivanje i to otvaranje prema svetu. Onome ko je sluša, ona govori, onoga ko se u nju sakriva, otkriva. To su vidljive, opipljive osobine Pibernikovih pesama. Karakteristično je to što se poezija vraća na mesto svog nastanka: »Sve si godine tražio kraj oslobođajućih rešenja, (sunčanu zakrpu nepoznatih prisoja, a ipak si se uvek obreo) na raskršću stranputica, prelaženih mnogo puta od) davnih pokole-nja.«

(Udarci iz tvojih sećanja, V.)

U Vreme koje nije sklonu poeziji, koje postavlja pitanja o njenoj misli, ovakav pesnički diskurs, tako silovit i tako neposredan, još je interesantniji i još je izrazitija potreba da se on analizira. Karakteristično je to što ovakve i slične knjige ne doživljavaju kritička predstavljanja koja bi ih umela i mogla uvrstiti u tok slovenačke poezije. Poezija koja u svojoj estetskoj komunikaciji nije agresivna, u Sloveniji, po pravilu, nema uspeha. Ono što *Odjeku* daje ton, to je njegova privrženost »čistom«, estetski izgrađenom jeziku s velikim i trajnim učinkom i preplitanje modernog i onog što leži u sećanju. *Odjek* je knjiga poezije koja traži podrobno promišljanje i u dubinu usmereno čitanje.

Sa slovenačkog preveo: Jaroslav Turčan

